

språkfelleskapet, men når noen sier frihet, har de nesten alltid utelukkende sin helt egne tulldefinisjon.) Liberalistisk litteratur har ikke evne til å endre noen ting, nettopp på grunn av manglende evne til liberalistisk kom-

munikasjon. Liberalisme utfordrer ingenting. Det er som den ungen som prøver å være venn med alle. Problemet er at de samme språkproblemen nå har begynt å ramme også venstresiden, men det er fordi venstresiden for tiden

er en høyreside.

« Mer spennende haddet det vært om DB fant de 25 «beste høyretekster», mens Hegnar for eksempel fant de 25 «beste venstretekster». **Fatoush**

Koz

« Sosialisme er å søke makt over andre. Liberalisme er å la andre i fred. Derfor er det naturlig at sosialister (de maktsyke) skriver mer, prater mer, demonstrerer mer, driver mer politikk, angriper mer. Liberalister vil ikke

ha så mye politikk, så de hører du helt enkelt ikke så mye i fra. De ønsker å få leve i fred. De ønsker å gi andre fred. Jeg har stussa mye over hvorfor det er så lite aktiv kamp mot sosialismen. Kanskje det ligger i sakens natur? **Jansen**

SAKPROSA: Dagbladets kåring har oversett de viktigste sakprosadebattene i norsk etterkrigstid. Her er bøkene som virkelig endret Norge.

De aller viktigste

Peder Anker

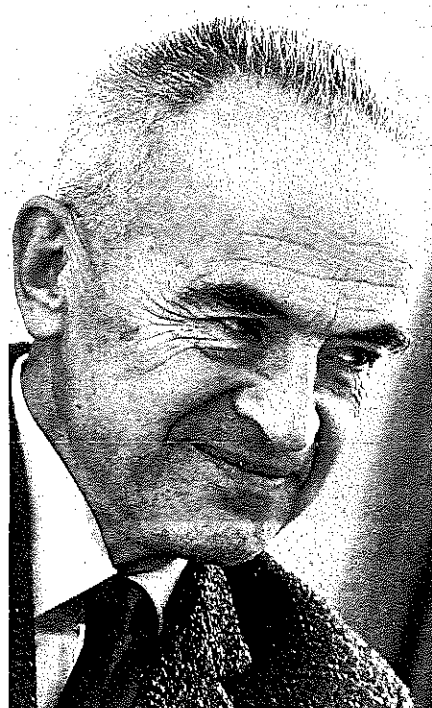
Forskerforum for universitetshistorie, Universitetet i Oslo

Hvilken sakprosa har dominert norsk offentlighet? Dagbladets panel har satt Georg Johannesens «Om den norske tenkemåten» (1975) øverst på listen. Etter ham følger så kremen av den kulturellen som betydde mest for 1970-tallsgenerasjonen, med særlig vekt på bøker som har skapt debatt. I urvelgelsesprosessen kan det se ut som sakprosa snevert har blitt definert som «kultur», av et panel uten kompetanse i medisin, økonomi, teknologi, juss, eller naturvitenskap.

RESULTATET ER en liste som gir inntrykk av at bare humanistiske og samfunnsvitenskaplige perspektiver har dominert offentlig debatt. Panelet har også valgt å fokusere på tekster som ikke utformer, men bare betrakter og kommenterer samfunnsutviklingen, slik Einar Lie påpeker i sitt innlegg «Den kritiske sakprosa» (Dagbladet 5 aug.). De har også begrenset seg til bøker med en viss utbredelse og popularitet, noe som ekskluderer sakprosa utgitt i fagtidsskrifter. Dette på tross av at artikler i blader som Teknologisk ukeblad eller Tidskrift for Den norske legeforening sannsynligvis har hatt et større publikum enn det Georg Johannesen noen gang fikk. Slik har panelet unngått sakprosadebatt utenfor kulturfeltet. Hvilke debatter har så dette vært? Her følger noen fageksempler. Listen kan selvfølgelig lett forlenges til andre områder og tema.

MEDISIN: Karl Evang kom som direktør av Helsedirektoratet fra 1938 til 1972 til å utforme norsk helsepolitikk og debatt. Hans bok «Seksuell opplysning: en populær framstilling av kjønnslivet og dets problemer» (1947-1953) smudde bokstavelig talt opp ned på folks seksualliv. Berthold Grünfeldts «Legal abort i Norge» (1973) var også en dyneløfter av radikal betydning som skapte intens offentlig debatt. Hvis panelet hadde satt Evang på topp, kunne kultursiden kanskje ha fått en førsteside i Dagbladets ånd: **SEX ER VIKTIGST.**

ØKONOMI: Norske sosialekonomen som Ragnar Frisch og Trygve Haavelmo har vært ledende i internasjonal forskning. Deres fagturne publikasjoner skapte intens debatt, men da stort sett bare blant økonomer. Da var det annerledes med Odd Aukrust og Petter Jakob Bjerve «Hva krigen kostet Norge» (1945), en bok som satte i gang en bred sosialekon-

OVERSETT: Panelet bak Dagbladets sakprosakåring har unngått debatt utenfor kulturfeltet, mener Peder Anker, og legger fram eksempler på fagbøker han mener burde vært representert, blant annet av Odd Aukrust, Karl Evang og Johs. Andenæs.

Foto: Scanpix og Dagbladets bildearkiv

« Kåringen gir inntrykk av at humaniora og samfunnsvitenskap har dominert offentlig debatt.

misk debatt i landets aviser. Et skifte i retning av å sette individets økonomiske muligheter foran samfunnets sosiale økonomiske behov kom med Knut Boye og Terje Hansens «Personlig økonomi», en økonomisk rådgivningsbok som har kommet ut årlig siden 1982. Den gjorde det mulig for enkeltpersoner å gjøre skatteplaner som tidligere var forbeholdt bedrifter og dyktige advokater. Der skapte debatt da titusener av lesere startet å bruke den for å finne saliggjørende smutthold i selvangivelsen.

TEKNOLOGI: Først bør nevnes Gunnar Randers' «Atomkraften: verdens håp eller undergang» (1946) som satte i gang en omfattende debatt om kjernekraftens muligheter og begrensninger.

Diskusjonen om atomvåpen i Norge, som fulgte i kjølvannet av Randers mange bøker og hans arbeid som leder av det atomfysiske forskningsprogrammet i Halden og på Kjeller, har kanskje vært en av etterkrigstidens viktigste sakprosadebatter. Den er borte fra Dagbladets liste. Like fraværende er den teknologikritiske fagdebatten knyttet til vannkraftsutbygging, som kulminerte med folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeino-vassdraget.

JUSS: Alta-saken handlet like mye om samenes rettigheter og stilling. Hvor er fagbøkene av og om dem? Riktignok er Tove Stang Dahls antologi «Kvinne og rett» med på listen, men her smaker det politisk korrekthet. For de underliggende premisser er lagt i Johs. An-

denes bok om «Statsforfatningen i Norge» (1945 og en reidre senere utgave) samt hans litteratur om strafferetten. Dette er en fagdebatt som føres daglig i landets rettssaler. Skal en dømme etter alvoret for den det gjelder og spalteplass i avisene, så må strafferett være Norges viktigste sakprosadebatt.

MILJØFORSKNING: I 1971 introduserte Ivar Mysterud økologi for et bredere publikum i boka «Forurensning og biologisk miljøvern», en antologi som kanskje er en av 70-tallets viktigste. Året etter ga blant andre Jørgen Randers ut «Hvor går grensen?». Boken har solgt i utrolige 9 millioner eksemplarer, og må slik være den mest solgte fagbok med en norsk medforfatter. Den formet norsk og internasjonal miljødebatt i minst et tiår. Like viktig ble Verdenskommissjonen for miljø og utvikling (Brundtland-kommisjonen) og deres bok «Vår felles framtid» (1987) som også ble utgitt parallelt på en serie språk og fikk et betydelig publikum.

2. august.

ALT GODT OM Johannesens «Om den norske tenkemåten», men en skulle tro at nevnte sakprosa har vært viktigere. At de alle har blitt oversett av Dagbladets panel vitner om manglende kunnskap om vår vitenskapshistoriske arv, og dermed om den sakprosa som har maktet å forme landet vårt. Her hadde man en gylden anledning til å knytte en schizofren avis sammen ved å synliggjøre fagdebatter bak tabloide overskrifter. For sakprosadebatten utspiller seg aller minst i kultursidene.

>>> FORTSETT DEBATTEN PÅ db.no/debatt